

**SUELEN
DEJNTI**

Nevidljiva tetovaža

Preveo
Nikola Pajvančić

Laguna

Naslov originala

Suellen Dainty

AN INVISIBLE TATTOO

Text copyright © Suellen Dainty 2025

Originally published in the English language by Echo, an
imprint of Bonnier Books UK Limited, London.

The moral rights of the Author have been asserted.

Copyright © za srpsko izdanje, LAGUNA 2026

Nevidljiva tetovaža

Rut

Devojka me stalno pita kakav je bio Džejms. Ne znam na šta tačno misli. Kakav je bio Džejms dok je sedeo u kuhinji, grickao tost sa džemom od jagoda i pio čaj? Kakav je bio kao Adelin muž i Semov najbolji prijatelj? Ili kao čovek koji trese kolenom sve dok ne pronađe tačno onaj ritam za kojim traga? Na ta pitanja se može odgovoriti na mnogo različitih načina. Odakle da počnem?

Nikada ne pominje Džejmsa Beneta kao slavnog kantautora, iako je to nesumnjivo bio. Niti ga pominje kao čoveka koga su možda ubili njegova žena, ljubavnica ili menadžer. Ili ja. I ja sam bila tamo. O tome ćemo kasnije, ako bude vremena. Duga je to priča, a ja se u poslednje vreme brzo umaram.

Ona se zove Kejt. Kažem devojka, iako je zapravo mlada žena. Kada se nagne iznad beležnica i telefona, vidim poneki srebrnasti pramen u njenoj plavoj kosi i tanke bore u uglovima njenih očiju. Ponekad joj zazvoni telefon i čujem muški glas na vezi. Da, kaže ona, uzeću to usput. Ne, neću zaboraviti. Vraćam se uskoro. Volim te.

Izvinjava se zbog prekida. Kažem joj da to nije važno, i stvarno nije, osim što me na tren podseti na moj usamljenički

život u ovom malom kutku Darlinghersta, sa ulaznim vratima koja vode pravo na ulicu i foteljom okrenutom ka prozoru, da bih posmatrala svet napolju. Onda se podsećam da sam sama izabrala usamljeništvo. Posle onog leta bilo mi je teško da se sa nekim zbližim i na kraju sam prestala i da pokušavam. To je, na neki način, bilo olakšanje.

Rano jutros, dok se prva svetlost dana blago širila nebom, posmatrala sam par svraka kako se obrušavaju sa neba. Australijske svrake razlikuju se od svraka u drugim delovima sveta. Veoma ozbiljno shvataju roditeljske obaveze. Sada je sezona gnežđenja i one napadaju prolaznike koji se previše približe njihovim mladuncima. Juče je jedna ogrebala po ruci mladu ženu koja je nosila prostirku za jogu. Vrisnula je i pobešla. Ptice su se pobedonosno smejale, glasno su kreštale, pa su se vratile u gnezdo, visoko u krošnji eukaliptusa preko puta.

Ne znam koliko mladunaca imaju tamo gore, ali je njihovo hranjenje i čuvanje zasigurno veoma zahtevan posao. Sviđaju mi se te svrake, bez obzira što su ponekad agresivne, kao obrušavajući bombarderi. Veoma su pametne i nisu uvek bučne. Često pevaju, duboko i skladno, i imaju raspon glasa od četiri oktave. Ponekad pevaju same, iz čiste radosti, pa onda zadovoljne zadremaju. Posle nekog vremena će vam zapamtiti lice, pa će vam čak donositi i poklone. Sparuju se za ceo život i spremne su da ubiju da bi zaštitile one koje vole. Takva strast i odanost zavređuju divljenje kod svake vrste. Primećujem da Kejt zaobilazi drvo u širokom luku, sa rancem iznad glave – za svaki slučaj. To je smešan i simpatičan prizor.

Nije me samo Kejt potražila kada su otkrivene Džejmsove poslednje pesme. To me nije začudilo. Moglo bi se reći da sam to i čekala. Jedino sam ja još živa od ljudi koji

su svedočili njegovoj smrti, jedino ja pamtim kako je umeo da sklopi oči i osmehne se, nagnut nad svojom voljenom gitarom martin D-28, ili kako bi zavitlao u zid prvu stvar koja mu dođe pod ruku kada bi stvaranje muzike zapelo.

Glasine o poslednjoj kolekciji pesama, o albumu koji će nadmašiti i zaseniti sve prethodne, kruže već godinama. Neki su pričali da je sve trake i sveske spalio u napadu sumnje u sebe. Drugi su tvrdili da je njegova poslednja supruga, moja draga Adela, ona koju su opisivali kao hirovitu Australijanku, sve to isekla veoma oštrim kuhinjskim nožem. A onda bi prešli na neku drugu glasinu. Džejms je oduvek govorio da ljudi iz muzičke industrije imaju veoma kratko pamćenje.

Činjenice su bile mnogo jednostavnije. Neki stolar je našao prašnjavi magnetofon, nešto traka i gomilu žutih svezaka pod starim zavesama na tavanu vile Avalon u Samersetu, gde su Adela i Džejms nekada živeli. Kuća je bila prazna već tri godine, i kako bi to rekli agenti za nekretnine, bila je ostvarenje sna za ljude koji vole da renoviraju. Neki berzanski špekulant iz Londona trošio je na nju ogroman novac.

Stolar se spremao da sve to zajedno odnese u kontejner, ali je pomislio da aparat ipak možda nešto vredi. Obrisao ga je i odneo kući. Što da ga baci ako može da ga proda, makar i za siću. Te noći je na internetu otkrio, kako su to posle novine oduševljeno pisale, da je reč o napravi zvanoj študer A62, koju je u Cirihi izradio inženjer po imenu Vili Študer. Študer je nosio naočari sa metalnim okvirom i staromodna odela sa tankim prugama. Uopšte nije izgledao kao muzičar. Ali bio je perfekcionista za zvuk i još od svoje devetnaeste godine izrađivao je složene radio-prijemnike. Džon Lenon i Bob Dilan su šezdesetih i sedamdesetih imali A62 u kućnim studijima.

Imao ga je i Džejms Benet, a njegov potpis bio je nažvrljan na koricama svake sveske i svake trake. Stolar je prepoznao Džejmsovo ime jer ga je njegova majka obožavala. Pomislio je kako bi mogao da se obogati. Ne samo od magnetofona već i od traka i beležnica. Ja sam mogla da mu kažem da autorska prava, po zakonu, traju sedamdeset pet godina, ali to je vrlo brzo i sam saznao.

Mnogo sam puta pročitala taj članak dok mi se čaj hladio na stočiću, a kiša dobovala po prozoru. Zagledala bih se u fotografiju Džejmsa ispod naslova. Sigurno je snimljena krajem šezdesetih. Činilo se da je delo Ričarda Avedona, ali nisam bila sigurna. Tamni uvojci padaju preko okovratnika, vešto osenčene jagodice i zagonetan pogled ispod delimično spuštenih kapaka.

Zapeklo me je to, kao da su mi strgli zavoj s rane koja nikada nije potpuno zarasla. Ipak, kad je taj bol minuo, morala sam da se nasmešim. Sećanje na Džejmsa kako nas općinjava posle večere, dok maše čašom i proliva crno vino po stolu. Avalon, često nam je govorio, nije samo mitsko ostrvo na kojem je sahranjen kralj Artur. To je i duhovni simbol isceljenja i ponovnog rođenja, snage i obnove. Ono što je stvoreno u Avalonu možda živi zauvek. Njegove priče smo slušali u tišini punoj obožavanja. Verovali smo da smo u prisustvu genija. Svi su to govorili, uključujući i njega. Uvek smo, u svakom trenutku, smatrali da je on zvezda.

Spustila sam novine na pod i uzela šolju čaja. Otkriće njegovih poslednjih pesama moglo je biti mistična poruka iz nekog drugog sveta ili pak puka slučajnost, ali jeste bilo stvarno i ubrzo se pretvorilo u pravu senzaciju. Ljudi su počeli da kopaju po prošlosti. Nikada nisam saznala kako su me pronašli. Sidnej je prilično daleko od Samerseta, a nisam se potrudila da ih pitam.

Pre nego što sam odlučila da razgovaram s Kejt, mejlom mi je stiglo nekoliko molbi za intervju, od britanskih i američkih novinara. Sve sam ih odbila. Jedna ozbiljna mlada žena s Prinstona želela je da napiše tezu o transgresivnoj prirodi odnosa između Džejmsa i Adele i kako je on prevazilazio androcentrične i heteronormativne uzuse tog doba. Na taj mejl nisam odgovorila, pre svega zato što nisam razumela o čemu to ona priča. Nedugo zatim jedan lokalni pisac, moj vršnjak, sa iskrivljenim tupeom, pokucao mi je na vrata i rekao da je bio u vili Avalon kada se to dogodilo. Ne pamtim ga i nisam mu poverovala.

Svima je zajednička bila prećutna ali i grozničava žustrina molbi, koja sigurno ima neke veze sa blizinom slave i mojim poodmaklim godinama, iako mnogi moji vršnjaci i dalje skakuću kao tinejdžeri. Ali ne i ja. Pre nekoliko godina sam doživela moždani udar, pa sam ponovo morala da naučim da hodam i govorim, a skalpel i hemoterapija pomogli su da pobedim dva karcinoma. Creva i dojka. Dešava se. Malo me muči i astma. Manje-više svi delovi tela su mi na broju.

Svejedno, čujem ih kako šapuću. Brzo, brzo, matora možda odapne pre nego što postavimo sva pitanja, a onda nikada nećemo saznati istinu!

Možda ipak ima još vremena. I dalje se sama krećem, živim u sopstvenom stanu, iako zavisim od Damini, nasmejane Nepalke koja svako jutro dolazi da mi pomogne oko kupanja i odevanja. Tapka me ispod pazuha i između nogu, prolazi mi četkom kroz kosu. To mi ne smeta. Zahvalna sam što me neko dodiruje, makar isključivo profesionalno, i što se osećam čisto, za dan koji sledi.

Damini pazi da imam dovoljno hrane i insistira da pijem mnogo vode, zbog čega prečesto moram da ustajem i idem do

toaleta. Ipak, i to je neka vrsta vežbe. Moja doktorka, jedna ve-
ćito vedra mlada žena, neprestano pokušava da me pošalje na
sedeću jogu ili hidromasažu. Učtivo je odbijam. Koliko znam,
tamo vam instruktori govore kad da udahnete i kad da izdah-
nete. A meni je oduvek smetalo da mi govore šta da radim.

Povremeno mi dolaze bolničari iz gerijatrijske službe,
da provere ima li znakova demencije. Poslednji put mi je
na vrata pokucao momak koji je na licu još imao bubuljice.
Predstavio se i pitao me kako se zove predsednik vlade i koji
su dani u nedelji. Zatim me zamolio da reč „grad“ izgovorim
unatraške. Odgovorila sam mu svojim najotrovnijim pogle-
dom: „Naravno. Ali molim vas da mi to prvo malo razjasnite.
Da li mislite na vremensku nepogodu ili na naseljeno mesto?
Šta biste više voleli?“

* * *

Na intervju sa Kejt pristala sam i zbog taštine i sentimen-
talnosti. Ostali su slali učtive i bezlične mejlove, ali ona mi
je poslala pismo – napisala ga je rukom, crnim mastilom na
debeloj, žućkastoj hartiji. Otvorila sam ga iz radoznalosti –
ko još danas piše pisma? – pa sam prelazila palcem preko
njegove skupe, hrapave površine.

Poštovana gospodo Henderson,

*Da li biste možda želeli da razgovarate sa mnom u
vezi sa člankom koji pišem za „Nju vikli“ o Džejmsu
Benetu i njegovoj nedavno otkrivenoj poslednjoj ko-
lekciji pesama.*

*Koliko znam, vi ste bili prijateljica iz detinjstva njego-
ve pokojne supruge Adele Makmahon, a takođe ste bili
gošća u vili Avalon u vreme njegove iznenadne smrti.*

Bilo bi divno da čitaoci čuju vaše uspomene na to doba, posebno zato što ste vi Australijanka, a porodica gospođe Makmahon nekada je bila vlasnik Belih breгова, jedne od najpoznatijih i najvećih farmi u zemlji. Najskrenije se nadam da ćete razmotriti moju molbu. Nestrpljivo iščekujem vaš odgovor.

*Srdačno vas pozdravljam,
Kejt Griffin*

Prinela sam kovertu nosu. Mirisala je na nešto, možda na sandalovinu. Ponovo sam presavila papir i vratila ga u kovertu, pa sam je stavila ispod gomile tvrdo korićenih knjiga.

Pomislila sam na Džejmsa, kako stoji iza kulisa koncertne sale u Bristolu, kada sam ga prvi i poslednji put videla da nastupa uživo. Stavio je ruku preko usta i nakašljao se. Zagladio je kosu i okrenuo se prema krugu svetlosti na sredini mračne pozornice. Tačno je u sekundu znao koliko treba da odlaže izlazak na scenu. Sve van tog treperavog kruga za njega je bilo nevidljivo, dok su šapat i žagor publike jačali, da bi na kraju izbila erupcija buke. Klimnuo je glavom, osmehnuo se i zakoračio ka svetlu.

Kejt mi je nedelju dana kasnije ponovo pisala. Ponavljala je da sam ja najbolji svedok. Ja sam takođe i jedini svedok, ali je ona bila previše pristojna da to spomene. Takođe je predložila i veoma precizne termine, što je meni prijalo, s obzirom da ne znam koliko mi je još vremena preostalo. Mogla je da dođe svakog utorka, u pola tri, i da se zadrži do pola četiri. Sem papira za pisma, i u njenim rečima je bilo nečega zbog čega sam pomislila da je mlada i puna entuzijazma, pa samim tim i podložnija uticaju, da se lakše može kontrolisati.

Sačekala sam pet dana pa sam je pozvala. Oduševljenje u njenom glasu kad sam pristala da razgovaramo bilo je

dirljivo. Prošle nedelje je došla samo da se upoznamo i da mi objasni da ako se umorim ili osetim loše, uvek možemo da prekinemo, pa će ona doći nekog drugog dana. Znači, danas Kejt dolazi drugi put, ali će to biti moj prvi zvanični intervju. Kuca na vrata tačno u minut. Dok ustajem, levo koleno preti da mi otkáže, ali ipak uspevam da joj otvorim i da se vratim u fotelju.

„Kako ste?“, pita dok vadi svoje stvari. Čeka moj odgovor i nešto gleda na telefonu. „Izvinite“, kaže. Kejt se večito izvinjava za nešto što nije učinila. „Samo da podesim zvuk. Mislim, jačinu zvuka. Izvinite.“

Još jedno izvinjenje. To mi ne smeta. Zvuk naših reči je pesma naših srca, kako je to Džeјms nekada govorio.

„Samo bez žurbe. Dobro sam, hvala“, odgovaram.

„To je jedna neverovatna priča. Prosto ne znam odakle da počnem.“ Nervozno se smeјulјi. „Verovatno najbolje od početka.“

„Džeјms je uvek govorio da početak pesme treba da nagoveštava kraj, makar to bilo samo ponavljanje jedne note.“

„Zaista?“

„Govorio je i da moraš da radiš kao rudar, da moraš da kopaš dok ne pronađeš reči i muziku koje već postoje i čekaju, i da je znao da ih je otkrio kada bi mu se usta osušila i kada bi mu se grlo steglo.“

Zatim, da bih se zabavila, a nju malo zbunila, dodajem: „A ponekad je citirao Pikasa. Znaš ono: Dobri umetnici pozajmlјuju. Veliki umetnici krađu.“

Kejt klima glavom, iako je namršteno čelo odaje. „Zanimljivo. To ranije nisam čula. Želela bih da sve saznam o tome. Baš sve.“ Naginje se napred. „Da li vam je udobno? Da počnemo?“

Klimam glavom, i ona pritiska crvenu tačku na ekranu svog telefona.

Napolju se sunce probija kroz oblake i ja trepćem zbog njegovog sjaja. I dalje uzmičem pred prodornim, blistavim svetlom naše zemlje. Nisam sigurna da li zbog nje jasnije vidim, i još mi nedostaju tmurno nebo i kiša.

* * *

Kiša je padala kada sam poslednji put videla Sema, u njegovoj kući na Čizvik molu. Radila sam u Fulamu, kod onog kokainomana, dizajnera tekstila. Bio je opsednut batikom sa šljokicama, tako da je to sigurno bila devedeset sedma, najkasnije devedeset osma. Tri godine kasnije pokunjeno ću se vratiti u Sidnej. Novi vek, isti stari život.

Njegova mekana plava kosa gotovo sasvim se proradila, ali ju je sklanjao sa čela istim ukočenim pokretom, sa tri prsta desne ruke. Glas mu je bio tih i nesiguran, a rečenice su mu bile nedorečene i često su, pre kraja, tonule u tišinu.

Sedeli smo u zimskom vrtu i preko mokrog travnjaka gledali nabujalu Temzu. Pošto je otišao iz Samerseta, prestao je da glumi kako potiče iz radničke klase, što je bilo tako popularno sedamdesetih, i vratio se u kuću koju je nasledio od oca, bogatog berzanskog posrednika. Bila je to impresivna zgrada u džordžijanskom stilu, ali je delovala zapušteno, kao da je videla i bolje dane. Tapete su se ljuštile u uglovima predsoblja i svugde se osećao miris vlage.

I Sem je izgledao kao da je video bolje dane, iako se očigledno doterao. Na sebi je imao čistu, ali izlizanu košulju i prevelike farmerke.

Do njegovog šezdeset petog rođendana ostalo je još svega nekoliko nedelja. Tada to nisam znala, ali mu je preostalo

još manje od godinu dana života. Rak pankreasa. Smrt je usledila za manje od šest meseci nakon dijagnoze, isto kao kod Adele, kada su joj otkrili rak jajnika, pre onoliko godina. Samo da i moja smrt bude jednako brza.

„Ne moraš ništa da govoriš“, šapnuo je Sem dok sam se saginjala da ga poljubim na rastanku. Obrazi su mu se sjajili od jeftine kreme za lice. Uvek je bio veoma sujetan. „Nema nikakve potrebe, devojčice moja.“

Osmehivala sam se dok sam se autobusom vraćala u Voksol. Bilo mi je gotovo šezdeset godina. Kakva crna devojčica. Mada, u poređenju s ovim sada, stvarno kao da sam bila u cvetu mladosti. Mogla sam da uskočim u autobus H91 i proguram se do sedišta. Moje telo je još pamtilo šta znači pokret. Sada je sve to zaboravilo.

Kejt

Ona žena ponovo korača Ulicom Oksford i više na telefon, čiji je ekran crn i prekriven bezbrojnim pukotinama. „Ostavi me na miru, smrade!“ Glas joj je promukao i grub. „M’rš! Ostavi me na miru!“

Kejt ju je videla već nekoliko puta. Tek je nekoliko godina starija od nje, uvek je uredno obučena, kosa joj je pažljivo skupljena u rep. Bol u njenom glasu, napete žile u vratu, odbijanje svake pomoći – kovitlac njenog ludila zastrašuje, gotovo je zarazan.

Kejt skreće u tiše sporedne ulice da se smiri i luta dok ne naiđe na budistički hram na uglu. Staje i naslanja se na jarožuti zid od cigle, topao od popodnevnog sunca. Gde ona žena živi? Šta joj se to dogodilo? Kejt duboko udiše, pomera ranac na ramenima i vraća se u Ulicu Kraun, pa produžava ka Centralnoj stanici.

Na peronu se probija pored grupe đaka i seda kraj prozora. Voz se trza i škripi dok polazi, pa prolazi kraj skladišta, magacina i poslovnih zgrada, zatim pored nizova skromnih kuća s crvenim krovovima, na obodu Sidneja. Nekome zvoni

telefon – melodija je stvar *Rolingstonsa* iz sedamdesetih, što je danas neobično čuti. Putnici se meškolje na sedištima a miris njihovog znoja na kraju radnog dana i miris ustajalog belog luka iz nečijeg ručka šire se kroz vagon.

Kejt se naslanja na prozor i proučava skorenu prljavštinu na rukonaslonu sedišta. Njena sinoćna ideja da pošalje Rut pravo pismo očigledno je upalila. Takvi postupci ostavljaju snažan utisak na starije ljude. Na mejl verovatno ne bi ni odgovorila, kucano pismo možda bi odmah završilo u korpi, ali rukom adresirana koverta, sa starinskom poštanskom markom? Malo bi ljudi njenih godina tome odoljelo. Sigurno je delovalo kao pozivnica na prijem. A sada, pošto je Rut pristala da razgovara samo s njom i ni sa kim drugim, Kejt to mora nekako da iskoristi.

Mora da otkrije nešto više od staračkih uspomena na jedno englesko leto od pre skoro pola veka i zbirke izbledelih fotografija. Potrebno joj je nešto zbog čega će se ljudi prenuti i pažljivo slušati – ako je moguće, nešto u vezi sa onom velikom žurkom, one noći kada je Džejms umro. Rut je bila tamo. Sigurno je nešto videla, ili bar čula. Adela je bila njena najbolja drugarica. Rut sigurno zna sve Adeline tajne, a prema tome i sve Džejmsove tajne. Najbolje drugarice sve poveravaju jedna drugoj.

Kejt ima dvadeset osam godina i još radi na određeno, na jednogodišnjem ugovoru, i nema nikakvih izgleda da će dobiti stalan posao u časopisu. O takvom poslu je sanjala još od fakulteta, gde je studirala političke nauke i književnost – što je pažljivo odabrala, da se uklapa sa urbanim i intelektualnim načinom na koji *Nju vikli* pristupa lokalnim i svetskim temama.

Ponekad pomišlja da je trebalo da pređe u neki tabloid – tamo bar ne bi toliko brinula oko novca. Ipak, njeno

srce pripada *Nju vikliju*, čijeg vlasnika, škrtog tehnološkog milionera, navodno zanimaju viši ciljevi. Kejt je pročitala sve brojeve časopisa, još od njegovog osnivanja, pre deset godina. Prezire tabloide i njihovo besmisleno obožavanje poznatih ličnosti.

Zbog toga često kasno uveče piše dosadna saopštenja za javnost da bi nekako skrpila kraj s krajem. Kuda god da pogleda, vidi ljude mnogo mlađe od sebe, lepe i samouverene, s bogatim roditeljima koji im kupuju stanove i automobile. Najnaporniji od njih, nabildovani tip po imenu Džasper, pozvao ju je tog jutra u redakciji.

„Čujem da si nanjušila trag pokojnika. Da si iskopala neke stare pesme.“ To je zvučalo kao da Kejt čeprka po đubrištu.

„Nadam se da će biti i mnogo više od toga.“ U takvom okruženju izuzetno je naporno sačuvati samopouzdanje. Spojene kancelarije u rekonstruisanom magacinu u Sari Hilsu, sa ogoljenim cevima, prašnjavim ciglama i ponekom anoreksičnom biljkom. Nema gde da se sakrije.

Kejt se pita jesu li te njene ambicije zapravo mane i da li bi trebalo da se bavi nečim smislenijim od pisanja o životima i idejama drugih ljudi, da se bavi nekim časnijim poslom, poput njene majke, koja radi u domu za stare, menja posteljenu i pere požutele proteze, pruža ljudima utehu i dostojanstvo. Ponekad joj se čini da je tek puka daktilografkinja kulturne scene.

Njen sadašnji posao ne pruža ni opipljivu ni filozofsku utehu. Ni njoj ni nekom drugom. A ipak, toliko se trudila da uopšte dotle dođe, i ne može sebi da dozvoli luksuz da sve to odbaci zarad nekog, sasvim moguće jalovog pokušaja da se lično ostvari. Ovaj članak, ako ispadne kako treba, mogao bi sve da promeni. Počeli bi da je shvataju kao ozbiljnu novinarku, pred kojom je svetla budućnost.

Do Katumbe ima još sat vremena. Dan je i dalje svetao, još se oseća toplota. Stavlja slušalice u uši i pušta intervju s Rut. Neko pozadi ritmično udara nogom o njeno sedište. Ona uzdiše i pojačava zvuk. „Naravno, u to doba je putovanje u Englesku bilo prava avantura“, govori Rut. Glas joj je razgovetan, gotovo mladalački.

Dok je govorila, držala je ruke na stomaku. Kejt veoma zanimaju ljudske šake i primetila je da su Rutini prsti prekriveni staračkim mrljama, a zglobovi ljubičasti i natečeni od artritisa; da šake ponekad sklapa, a ponekad stavlja jednu preko druge. Takvi detalji mogu koristiti u konačnoj verziji članka, zajedno s beleškama o borama na Rutinim obrazima i talasastim tragovima češlja u njenoj sedoj kosi. Kejt uvek zapisuje utiske – način na koji neko naginje glavu, nervozan pokret ruke, iskru strasti u očima.

Videla je Rutine slike iz mladosti. Bila je visoka i smelo je gledala u objektiv, upečatljiva ali i privlačna, s licem koje mami pažnju. Sada je, kao starica, još neodoljivija, s teškim kopcima i dostojanstvenim načinom na koji diže bradu pre nego što će progovoriti.

Voz se zanosi u krivini i usporava dok se približava Leuri. Ostala je samo još jedna stanica. Kejt vadi slušalice i staje iza žene koja vuče veliki kofer. Dok izlazi na peron u Katumbi i konačno udiše svež vazduh, pomera ranac u udobniji položaj i polazi kući, kraj lažnih antikvarnica, prodavnica jeftinog alkohola i slatkiša.

Pre četiri meseca je pomisao da će se vraćati kući ispod krošnji, okružena mirisom eukaliptusa, delovala čudesno. A zapravo je dosadno i predugo traje, i tada nije ni primetila kako se boja na tremu većine kuća ljušti, kao ni zarđale, ukrivo parkirane automobile, okružene korovom na zapuštenim prilazima.

Kuća koju ona i Maks iznajmljuju je u nešto boljem stanju. Očarala ih je već na prvi pogled, s ružama duž staze i starinskim mutnim prozorima. Vlasnik joj je rekao da može da okreči kuhinju u žuto, njenu omiljenu boju. Ali u kući neprekidno duva promaja, vodovodne cevi se nepredvidljivo ponašaju, a buđ se širi po plafonu kupatila. Samo nekoliko od mnogih stvari koje tada nije primetila.

Rut

„**M**ogu li da završim ručak?“, pita Kejt. „Žurila sam da stignem. Izvinite.“

„Naravno da možeš“, odgovaram.

Ona vadi naseckanu šargarepu i samopouzvano je, glasno zagriža. Obično ne volim da posmatram ljude dok jedu. To se odnosi na ljude mojih godina, koji grickaju nesigurno, oprezno, da ne rasklimaju nepouzidane zube, dok im se masnoća nakuplja u uglovima usana koje se, izborane, smežuravaju.

Ali Kejt jede lepo. Pravo je zadovoljstvo gledati je. Visoka je i vitka, s bledim, čistim tenom. Ima kratku plavu kosu i pravilne, oštre crte lica. Kreće se tiho a odeća joj je široka i crna. Adela bi za nju rekla da je „prijatna za oko“, što je bio njen izraz za osobu koja je privlačna, ali ne toliko da se padne u nesvest.

„Izvinite“, kaže Kejt i palcem briše ugao usana. Ponovo se izvinjava. Čudno je što se osoba koja se toliko izvinjava odlučila za posao koji podrazumeva zadiranje u tuđe živote.

„Zaboravila sam nešto da te pitam, a zanima me“, kažem. Kejt se naginje napred, sa parčetom šargarepe pored usana.

„Kako si me našla? Mislim, kako si saznala gde živim, da mi pošalješ pismo?“

„Zapravo je bilo prilično lako“, odgovara ona. „Izdavačka kuća vam je sigurno prosleđivala sve druge zahteve za intervju mejlom, jer je Džejmsova supruga bila naslednica, a kad je ona preminula, ostavila vam je deo njegovih tanjijama. Samo sam našla njen testament. Danas su svi takvi dokumenti dostupni na internetu, pa sam odatle krenula.“

„Vrlo si snalažljiva.“

Kejt je pojela šargarepu pa stavlja telefon na sto između nas. „Pa, to vam je moj posao, da večito nešto zapitkujem“, kaže i osmehuje se. „Danas sam mislila da se vratimo na sam početak. Ne na trenutak kada ste se svi upoznali – o tome ćemo kasnije – već na doba kada ste stigli u Samersset. Tada ste prvi put otišli iz Australije, zar ne? Sigurno je bilo veoma uzbudljivo.“

Pametna je što izbegava da pomene tačan datum ili događaj. Ali obe znamo na šta cilja. Nekoliko trenutaka ćutim, pravim se da razmišljam. Kejt naginje glavu u stranu i čeka moj odgovor. Ništa. Samo tihi šum vazduha koji prolazi ispod vrata i daleki žubor vode kroz cevi na spratu. Misli mi se vraćaju više od pola veka unazad, slike se vrte jedna za drugom, kao kovitlac.

Samersset, 1972.

Dvadeset šest sati u najvećem avionu koji sam u životu videla, oblak duvanskog dima iznad moje glave, preveliko uzbuđenje i nervoza da čitam ili makar sklopim oči. Stisnuta na sedištu kraj prozora, pored nekog gojaznog čoveka koji diše na usta i koji je zaposeo naslone za ruke, iza žene koja pokušava da umiri uplakanu bebu.

Sletanje u Singapuru radi dopune goriva. Popila sam tabletu za spavanje, zalila je mutnim belim vinom i utonula u isprekidan san. Gusta tama s druge strane prozorčića, večito podrhtavanje i na kraju sletanje uz pritisak u ušima. Gužva na aerodromu Hitrou, a zatim susret sa vozačem koga mi je Adela našla.

„Idemo u vilu Avalon“, rekla sam tom čoveku crvenog nosa, dok sam dizala torbu na zadnje sedište. Klimnuo je glavom i brzo se uključio u saobraćaj. Bilo je dovoljno samo da naglas izgovorim te dve reči pa da me obuzme nervozno uzbuđenje. Podsetile su me na slike iz knjiga koje sam čitala u detinjstvu, kada sam zbog paklene letnje jare čitava popodneva provodila u sobi. Blagi zeleni brežuljci i drveće sa širokim lišćem; pucketanje cepanica i šišarki u kaminu. Izmaštani svet, daleko od ravne, ispucale zemlje i kržljavog žbunja pred mojim prozorom.

Vozač je zabrundaio i skrenuo u dugačku kolonu. Odsećan muški glas na radiju pričao je o bombaškim napadima u Belfastu, a zatim o sindikalnim protestima. Na hemisferi koju sam napustila pre trideset sati, demonstranti su besneli zbog vojnika koji ginu u Vijetnamu, a Aboridžini su se ulogorili ispred Parlamenta, da zahtevaju prava na svoju zemlju. Bili su to protesti protiv smrti i uništenja, protiv užasa o kojima je teško razmišljati, ali sam se ja u tom trenutku bavila isključivo sobom.

Dok smo se dva sata vozili kroz sumorna predgrađa i gustu maglu, počela sam da se pitam je li je moja odluka da napustim sve što znam i odazovem se pozivu svoje najbolje i najstarije drugarice bila samo još jedna u nizu grešaka. Moj mali svet možda nije bio nešto posebno, ali je barem bio poznat, predvidljiv i siguran.

Skrenuli smo s glavnog puta, a sunce se probilo i pozlatilo polja zelene salate i lepa seoca. Čipkasti beli cvetovi penušavo su se dizali kraj puta, sve se kovitlalo kao u tripu, blistavo poput leptira na suncu. Odavno se nisam toliko dugo vozila u automobilu. Isprekidane linije na asfaltu pretvarale su se u apstraktne šare. Sve obično i svakodnevno postajalo je neobično i izuzetno. Otvorila sam prozor da osetim kako mi sunce klizi preko lica.

„Stigli smo“, rekao je vozač naposletku. Osvrnula sam se oko sebe, ali sam videla samo kućicu s konopcem za već iza ograde i tamnokosog, namrgođenog čoveka kako gura kolica preko trave.

„Jeste li sigurni?“, upitala sam. „Mislila sam da je vila Avalon neka prilično velika kuća.“

Vozač se iscerio. „Ovo je samo kućica na kapiji. Mala kuća pre velike kuće.“

„Razumem.“ Uopšte nisam razumela. Nikada nisam čula za nekakve kućice na kapiji i osećala sam se glupo. Vozač je skrenuo u uski prolaz između živice. Točkovi su začegrtali dok je prelazio preko metalne rešetke za stoku pa smo krenuli uzbrdo, do prostranog travnjaka. Na njegovom kraju dizala se kuća od zlatastog kamena, savršenog kvadratnog oblika, sa širokim stepenicama koje vode do terase i otvorenih ulaznih vrata. Bila je istovremeno impozantna i prijatna, s tri reda prozora ukrašenih trouglastim kamenim kalkanima, a u svakom oknu video se odraz sunca i senki oblaka, tako da su kuća i njeno okruženje stvarali čudesno simetrične odraze. U životu nisam videla nešto tako lepo.

Tada to nisam znala, ali jul je najbolje vreme za posetu engleskom selu, kada je leto u punom cvatu i zeleni mozaik se diže ka širokom plavom nebu, pre nego što avgustovska jara iscrpi boju i živost iz drveća i polja.

Na ulaznim vratima je sevnulo nešto crveno, i Adela je istrčala na travnjak, bosonoga, u svom starom, iznošenom svilenom kimonu. Kao i obično, ispod njega nije na sebi imala ništa, a nije se potrudila ni da veže nekakav pojas. Vozač je zurio u njene razigrane grudi i gole butine, i nije žurio da iznese moj kofer na travu pre nego što je sporo okrenuo auto i otišao.

„Napokon si stigla“, rekla je Adela. Sklonila je sa lica onaj svoj oblak riđe kose pa me je zagrlila. Nisam je videla više od dve godine, ali se na njoj ništa nije promenilo: njeno uglasto, gotovo špicasto lice, bledozelene oči, visoko čelo i blistav ten. Po svemu bi trebalo da bude lepa, ali nije to zaista bila.

Mirisala je na dim i gardenije. Na kapcima je imala tragove sinoćne maskare. „Vidi ti nju“, rekla je. Glas joj je i dalje bio dubok i milozvučan, ali u njemu više nije bilo ni traga australijskog naglaska. „Moja prelepa drugarica Rut.“ Ja sam imala nekoliko prijatelja i popriličan broj ljubavnika, ali mi je jedino Adela u životu rekla da sam prelepa.

Ostavile smo moj kofer na travnjaku i krenule prema kući. Na ulazu me je zaustavila i okrenula, da stanemo licem u lice. „Ovo će biti čudesno leto. Videćeš. Zaboravićeš na sve ono što se tamo desilo. A i trebaš mi ovde. Samo tebi mogu da verujem. I Džejmsu, naravno.“ Osmehnula se i potapšala me po obrazu. „Obećala sam mu da ću ga ubiti ako bude spavao s nekim drugim, tako da mislim da mu mogu verovati, bez obzira što je muškarac. Ali on je moj muškarac i ja ga volim. O, ti ćeš oduševiti i Džejmsa i Sema. Sem je njegov menadžer. On obožava Džejmsa, a Džejms će obožavati tebe. Rekla sam im da si mi ti kao sestra, i to bliznakinja.“

Povukla me je kroz vrata. Sunce je plesalo iza nas, i naše senke su zatrepirile u visokom i prostranom predsoblju, sa podom od hrastovine boje meda i velikim vratima na obe

strane. Na polovini se dizalo zakrivljeno stepenište sa ogradom od kovanog gvožđa. U vazduhu se osećao blag miris voska za drvo i tamjana.

„Zar nije savršeno?“ Adela se zavrtela ukrug, visoko dignutih ruku. „To sam shvatila čim sam je ugledala. Nemaš pojma na koliko me je mesta Džeјms vodio. Herfordšir, Glosteršir, Northemptonšir, okruzi za koje jedva da sam čula. Kuće u pseudotjudorskom stilu, oronuli stari parohijski domovi, memljiva seoska imanja, miris tuđih ručkova, njihovih života...“

Ućutala je, zadihana, rumenih obraza. „I onda ovo. Ovde su živeli neki advokat i njegova žena. Ali postalo im je preveliko, pa su se vratili u London. Sve su poneli sa sobom osim sudopere. Savršeno! Tako smo mogli da sami sve sređujemo, od početka. Da stvaramo sopstveni svet! Hajde sada, brzo! Hoću da ti pokažem sve pre nego što se srušiš od umora. Znam koliko je put bio naporan.“

Toliko me je brzo provela kroz sobe da sam videla samo niz slika, a nisam stekla nikakve trajne utiske. Beličasti zidovi koje obasjava poslepodnevno sunce. Toplina, dugački razgovori, cipele ostavljene u uglu da tamo sačekaju jutro. Raskošno rezbarene police pune plavo-belog porcelana. Pohabane fotelje ušuškane u uglovima. Kuhinjski sto posut mrvicama. Nož umazan džemom ostavljen iskosa na tanjiru, nedovršene šolje čaja s mlekom koje se već zgružalo na površini.

Zaustavile smo se u biblioteci. Prešla sam prstima duž reljefnih panela, i dodirnula hladna metalna krila gavranova na kvakama.

„Zar oni ne donose nesreću, možda čak i tragediju?“, upitala sam.

Adela se nasmejala. „Nama neće. Mi smo iznad takvih stvari.“

Pratila sam je uz stepenice do njene spavaće sobe. Bila je velika, jednako velika kao salon, sa mnogo razbacane odeće: lanenih bluza, marama s perlama, mekanih svilenih haljina. Adela je oduvek bila neuredna. Zidovi su bili pastelnozeljeni, u nijansi njenih očiju. U sredini sobe stajao je ogroman krevet s baldahinom. Bio je tu i mermerni kamin i niz od tri prozora s pogledom na polja i brežuljke.

„Divno je“, rekla sam. Moj glas kao da je dopirao iz daljine i zaljuljala sam se. Tlo se nagnulo ispod mene, a crne niti zaigrale su mi na rubu vidnog polja. Posle toliko sati neprekidnog kretanja, čeznula sam za mirom. Adela me je uhvatila za ruku.

„Uf, kako sam samo sebična. Izvini. Hajde da te odvedem u tvoju sobu da se odmoriš do večere. Džejms i Sem će se dotle vratiti. Otišli su u Bristol da razgledaju koncertne dvorane ili tako nešto.“

Otišle smo do kraja hodnika. Otvorila je vrata male spavaće sobe koja je gledala na travnjak pred kućom. Nadala sam se pogledu na polja i brežuljke, ali soba je svejedno bila lepa. Tavanica je bila visoka a tapete ukrašene dezenom sa ljubičicama. Tu su bila dva uzana kreveta, ormar i sto od borovine u uglu.

Adela mi je opisala sobu kada me je pre dve nedelje, u tri ujutru, pozvala iz Londona. Nikada nije umela da izračuna vremensku razliku. „Imam sjajnu ideju“, rekla je. Šum na vezi ometao je razgovor. „I nagovorila sam Džejmsa da pristane. Ne moraš tamo da ostaneš. Dodi ovamo, da pobegneš od svega. Leto je, predivno je. Imaćeš svoju sobu. Čak nećeš morati ni sa kim da deliš kupatilo. Ja ću ti srediti avio-kartu. Hajde, reci da dolaziš. Molim te.“

Njen glas bio je toliko iskrivljen da je zvučalo kao da govori iz svemira. Hladan zimski povetarac duvao mi je

oko bosih stopala, već smrznutih od pločica na kuhinjskom podu. Prebacila sam slušalicu u drugu ruku i prstom povukla crtu po masnom pultu. Taj pokret je uznemirio dve ogromne bubašvabe, skrivene ispod gomile neopranog posuđa u sudoperi. Lupila sam pesnicom i pobjegle su u rupu iza slavine.

„Šta je to bilo?“, upitala je Adela.

„Teram bubašvabe.“ Zaplakala sam. „Izvini. Samo sam umorna.“ Živela sam u Glebu, u vlažnoj kućici, prepunoj studenata medicine, zato što se nalazila blizu univerziteta. Nisam imala para za nešto bolje, posle dve mutne godine provedene u komuni na severnoj obali. Moja sićušna soba, odmah pored kuhinje, većito je bila u senci. Slutila sam da je nekada to bila ostava, jer je bilo taman dovoljno mesta da otvorim vrata, pružim se preko jastuka i uključim kuvalo za vodu.

Bila sam ubeđena da će moj život nastaviti da se odvija tim žalosnim tokom. Nisam videla izlaz iz beskrajnih sati otupelosti. To čak nije ni bio osećaj snažan kao razočaranje. Jednostavno sam mislila da sam došla do tačke u kojoj su moja ograničenja potpuno nadjačala sve mogućnosti koje mi se mogu ukazati. Imala sam dvadeset jednu godinu.

Moje samopouzdanje, ionako uvek krhko, potpuno je nestalo nakon onoga što je moja majka nazivala „malom neprilikom“. Dane sam provodila kucajući pisma jednom lokalnom advokatu. Noći sam provodila ležeći na krevetu i zureći u plafon.

Život bi mi bio još jadniji da nisam živela kroz Adelina pisma i poneku vest ili trač koje bih pročitala u časopisima i novinama. Zvučalo je kao bajka. Devojka iz zabiti dolazi u London i udaje se za čoveka iz snova. Novac, status i neka vrsta slave, zato što je treća supruga poznatog starijeg muškarca, kantautora koga su ponekad poredili sa Bobom

Dilanom i Leonardom Koenom, a povremeno i sa Nilom Jangom. Džejmsove pesme sam čula na radiju ili noću, dok sam prolazila pored punih barova. Glas mu je bio visok, možda čak slabašan. Drhtao je poput jecaja ili uzdaha kada se dizao do visokih nota, zbog čega biste ga slušali i pamtili dugo pošto zaboravite bučnije i zaraznije stvari.

I tako su njih dvoje aplaudirali *Rolingsstonsima* na Vembliju, šetali podruku kroz Central park, smejali se sa Džoni Mičel na žurci u Los Anđelesu. Na fotografijama je u prvom planu gotovo uvek bio Džejms, a ne Adela. Činilo se da je visok čovek, sa jakim, tamnim obrvama i orlovskim nosom. Adela je bila samo njegova pratnja, ali sam ja primećivala vešti potez ajlajnerom u uglovima njenih očiju i kako joj kestenjasta kosa blista na svetlu.

„Jednog dana moraš da nam se pridружиš“, pisala je na razglednicama sa magarećim ušima. „Molim te. Otišli smo iz Čelsija, sada živimo na selu. Mada smo i dalje zadržali stančić u Londonu, tako da ima puno prostora.“

Posebno glasno krčanje na vezi nateralo me je da udaljim telefon od uha. Onda je šum jenjao i njen glas je zvučao kao da je tu, u kuhinji kraj mene.

„Smestićemo te na avion što je pre moguće“, rekla je. „U stvari, hajde odmah. Ti si sad na životnoj prekretnici i nikako ne smeš da pođeš u pogrešnom pravcu.“

Kejt

U supermarketu blizu stanice Katumba, Kejt kupuje paket jeftinih kobasica i kesu krompira. Ona je na redu da kuva. To je najjednostavnija večera koju može da smisli, a kod kuće već ima zelenu salatu i paradajz.

Kad je otvorila ulazna vrata, svetlost je već zgasla iza horizonta. „Makse“, doziva ona. Tišina. Skida ranac s leđa i polako korača hodnikom. Maks sedi za kuhinjskim stolom, zagledan kroz prozor.

Kada je Kejt prvi put videla Maksa kako proučava složene tačkice na slici Janime Tomija Votsona, u Umetničkoj galeriji Novog Južnog Velsa, pomislila je da je on najlepši muškarac na svetu. Nije mogla da odvoji oči od njega, a kada je digao glavu i kada su im se pogledi sreli, osmehnuo se ljubazno, bez trunke sujete. Ona mu je uzvratila osmehom pa se brzo udaljila kroz tihe, prohladne dvorane, da intervjuiše kustosa Magritove izložbe.

Kasnije tog jutra sreli su se na stepenicama ispred glavnog ulaza. Da li je prva progovorila ona ili je to učinio on? Nije pamtila. Ali ta slika, kako on stoji naslonjen na stub od peščara, zauvek joj se urezala u pamćenje.

Visok, s krupnim očima i usnama anđela. Tamna kosa, gotovo crna, sa kovrdžama oko ušiju. Razgovarali su o slikarstvu. On je cenio Saja Tumblija i Edvarda Hopera. Razgovarali su o filmu. Ona je obožavala Luisa Bunjuela i Ingmara Bergmana.

Kada ju je napokon zagrlio, osetila je toplinu i mir. Kao da je uplovila u luku i pronašla pristanište koje joj je dotad izmicalo. Ljubavi iz detinjstva, sterilni intelektualci, ozbiljni mladi advokati – sve prethodne kratke veze neslavno su se završile. Maks je drugačiji. Za početak je mlađi, makar samo dve godine. U njegovim očima vidi se nevinost, a ona se uz njega oseća sigurno. Tri godine kasnije ona i dalje voli njegovu dobrotu i posvećenost slikarstvu. I dalje čezne za njegovim telom.

„Je li sve u redu?“, pita Kejt.

„Ne znam, nekako se baš bez veze osećam. Nikako mi ne ide.“

U garaži iza kuće Maks radi na seriji apstraktnih slika. Re-kao joj je da će uskoro biti spremne za izložbu. Kejt se nada da je to tačno. Njih dvoje zajedno imaju tri veoma ugledne univerzitetske diplome, a ona ipak i dalje nosi ručak na posao i dozvoljava sebi kafu s mlekom samo tri puta nedeljno.

„Čekaj da se presvučem pa ćemo da pričamo.“ U spavaćoj sobi se skida i gleda da li se odeća uprljala pre nego što je okači u ormar. Oblači staru trenerku i majicu. Na prozoru se pohabane zavese pomeraju na povetarcu.

Ona je predložila da žive u Plavim planinama. Dojadile su joj zajedničke kuće u centru grada, tuđe dlake u kupatilu i lepljivi kuhinjski podovi, dojadilo joj je računanje do kasno u noć, pošto bi na kraju uvek shvatila da nikada neće moći da priušte nešto svoje u gradu.

Ovo je jedno od retkih mesta gde ona i Maks istovremeno mogu da iznajmljuju kuću i da štede za nešto svoje. Pomišlja

na Rutine prostrane sobe i širok hodnik, koliko joj vlasništvo pruža opuštenost i sigurnost. Oni mogu samo da sanjaju da žive na takvom mestu. A tu su i drugi, neizgovoreni snovi. Da ne mora svaki mesec da kupuje tampone, da pomiluje paperjastu glavicu bebe i oseća kako joj se dojke pune mlekom. Nemogući snovi zbog kojih joj srce lupa, a znoj izbija na potiljku.

Bar ima posao, kaže sebi. Nije to posao koji daje istinsku sigurnost, niti posao gde može da po ceo dan sedi u svilenoj košulji, poput njenih praktičnih prijateljica koje su se otišnule u bankarstvo ili nekretnine. Oduvek je želela da piše. Novinarstvo je tek početak.

Maks u kuhinji i dalje sedi i zuri. Ona ljušti krompir za pire. Pošto je završila, stavlja kobasice u pleh i ubacuje ga u rernu. Još nije dovoljno zagrejana, ali nema veze.

„Jesi li za vino?“ Pošto je Maks klimnuo glavom, sipa u dve male čaše vino koje je našla na akciji pa seda. „Uf. Težak dan. Baš bi mi trebalo da ova priča o Rut Henderson uspe. Treba mi hit.“

Maks ispija svoju čašu u jednom gutljaju i sipa još. „Nije valjda da pati od demencije ili tako nečega? Kako ćeš znati da ti govori istinu? Sve se to desilo mnogo davno – pre skoro pedeset godina.“

„Nema znakova demencije – daleko od toga. Um joj je oštar kao britva. Baš me je oduševila.“ Kejt otpija prvi gutljaj vina. Nije jela još od doručka, i čim joj alkohol stigne u želudac, oseti nalet topline, a čvorovi u ramenima popuštaju.

„Toliko je toga već napisano, ima toliko fotografija i članaka. Provela sam sate pretražujući stara dokumenta, a čeka me još mnogo posla. To je u ono doba bila senzacionalna priča, ali mi je sada potrebna baš ona, da sve poveže. Moram da čujem njene uspomene.“